

Rettslige virkemidler og samordning av regelverk

Tine Larsen

Dæhlin Sand Advokatfirma

Norsk forening for miljørett

23. september 2024

Sektorovergripende regelverk for Oslofjorden

Vannforskriften - vannmiljø:

- Implementering av EUs vanndirektiv 2000/60/EF
- Gir rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene
- Forpliktende miljømål for vannforekomstene – med tidsfrist
- Sektorovergripende vannforvaltningsplaner
- Økosystembasert forvaltningssystem – alle påvirkninger og miljøtiltak innenfor hele nedbørfeltet sees i sammenheng
- Hjemlene for miljøtiltak som må gjennomføres for å oppfylle miljømålene er i sektorregelverket

Plan- og bygningsloven - arealbruk:

- Regulerer arealbruk i strandsonen og i sjø 1 nautisk mil utenfor grunnlinjene
 - Arealplaner bestemmer arealbruk
 - 100-metersbeltet (hvis annet ikke er fastsatt i arealplan)
 - Dispensasjoner
 - Ulovlighetsoppfølging
- Skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser, jf. § 1-1.
- Skal fremme helhet ved at sektorer, oppgaver og interesser i et område ses i sammenheng gjennom samordning og samarbeid om oppgaveløsning mellom sektormyndigheter og mellom statlige, regionale og kommunale organer, private organisasjoner og institusjoner, og allmennheten, jf. § 3-1

Naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning:

- «*En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.*»
- Kunnskap om samlet belastning skal legges til grunn når forvaltningen utformer regler, praktiserer regler og veier ulike samfunnshensyn mot hverandre i vurderingen av om man bør tillate inngrep eller utslipp.
- Må se den enkelte sak i sammenheng med andre påvirkningsfaktorer
- Vannforvaltningen - området hvor vi i Norge har kommet lengst med en økosystembasert forvaltning.

Klima- og
miljødepartementet

Veileder

Naturmangfoldloven kapittel II

Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk

Regionale vannforvaltningsplaner

- Norge er delt inn i 10 vannregioner med drenering til norsk kyst, med grenser som følger naturgitte nedbørfelt (vannskiller)
- Rullerende vannforvaltningsplaner (6-årssyklus)
- Regionale planer, jf. plan- og bygningsloven kap. 7
- Koordinerer og samordner vannforvaltningen
- Tiltak på tvers av sektorer og administrative grenser
- Vannforskriften § 22 annet ledd:

“Statlige organer og kommuner har rett og plikt til å delta i planleggingen når den berører deres ansvarsområde, jf. plan- og bygningsloven § 8-3”.

Innlandet & Viken Vannregion
Vann fra fjell til fjord

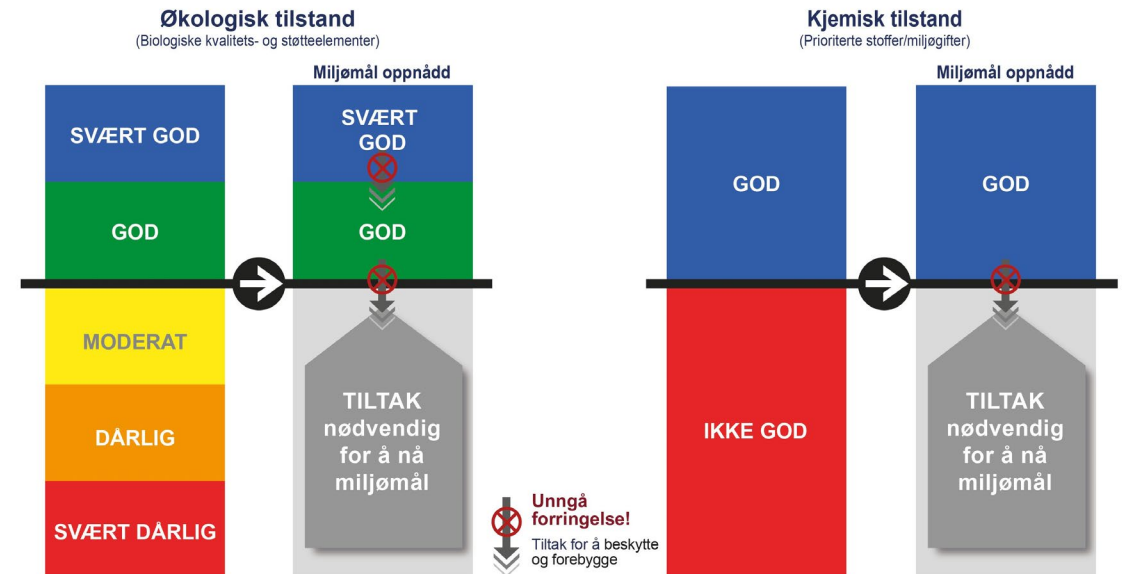
Miljøtilstand og miljømål

- Miljøtilstanden i hver vannforekomst karakterisert etter gitte kvalitetselementer.
- Miljømål for hver vannforekomst, jf. vannforskriften § 4:

«Tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand.»

Miljømål i en vannforekomst

Miljømål er oppnådd når vi har **SVÆRT GOD/GOD** økologisk tilstand
Miljømål er oppnådd når vi har **GOD** kjemisk tilstand

- Oslofjorden delt inn i flere vannforekomster.
- Vannforekomstene i indre Oslofjord har dårlig eller moderat økologisk tilstand
- God tilstand i kystvannforekomstene mellom Moss og Fredrikstad, men moderat tilstand i Ytre Oslofjord.
- Vannforskriften har som utgangspunkt mål om god miljøtilstand for alle vannforekomster innen 2027 (innværende planperiode).
- Vannforekomster i Oslofjorden har utsatt frist til 2033 (jf. vannforskriften § 9)
- Kystvann eller brakkevann? Fisk bør også bli et kvalitetselement for Oslofjorden

Alle sektorer og myndigheter som påvirker Oslofjorden skal bidra og ta i bruk virkemidlene innenfor sine ansvarsområder for at miljømålet skal nås, f eks:

- Landbruk
- Vann- og avløp
- Industri
- Fiskeri
- ...

Vannforvaltningsplan for Viken s. 8:

- De fleste tiltakene som foreslås i tiltaksprogrammet kan gjennomføres med eksisterende virkemidler gjennom f.eks. forurensingsloven, naturmangfoldloven, vannressursloven og plan- og bygningsloven, med tilhørende forskrifter.
- Behov for nye eller bedre virkemidler må ikke være en grunn til å ikke igangsette tiltak.
- I påvente av nye eller bedre virkemidler for gjennomføring av noen typer tiltak, må tiltak det er mulig å gjennomføre innenfor gjeldende regelverk og konsesjoner igangsettes.
- Utsatt frist innebærer ikke at vannforekomstene får utsatt frist for å iverksette tiltak. Det er tvert imot særlig viktig at det raskt iverksettes kraftfulle tiltak her.

Vannforvaltningsplan, Viken side 8:

- I mange vannforekomster vil miljømålene nås innen 2027 med de tiltakene som er foreslått. Det er også flere vannforekomster som har utsatt frist for å nå miljømålene (...). Årsakene til dette kan blant annet være at tiltaksgjennomføring er kostnadskrevenende og må fordeles over tid, eller at det tar lang tid å se effekten av tiltak. Det er imidlertid også vannforekomster som ikke vil nå miljømålene innen 2027 fordi det ikke er foreslått tilstrekkelig med tiltak av sektormyndighetene. Innen flere sektorområder, kanskje spesielt innen avløp og landbruk, er det behov for betydelig større omfang av tiltak dersom målene skal nås. Vannregionmyndigheten vil derfor fortsette dialogen og samarbeidet for å oppnå miljømålene i planen, som oppført i handlingsprogrammet.*

Friluftsliv og strandsoneforvaltning

- 100-metersbeltet i pbl. § 1-8 når annet ikke er fastsatt i arealplan
- Kommunestyret kan vedta arealplaner som tillater utbygging, også i strandsonen.
- Dispensasjoner kap. 19
- Ulovlighetsoppfølging kap. 32

Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen, kgl.res. 28.05.2021

- Oslofjordregionen (sone 1) strengest
- Byggeforbudet i 100-metersbeltet skal praktiseres strengt i planleggingen.
- Dispensasjoner skal unngås.
- Ny utbygging bør konsentreres til allerede utbygde områder, slik at øvrig kystsone skjermes.
- Areal til bolig-, sentrums- og næringsutvikling bør prioriteres foran arealer til fritidsboliger.
- Det skal være en svært restriktiv holdning til planlegging av nye fritidsboliger og vesentlig utvidelse av eksisterende fritidsboliger.
- Hensynet til allment friluftsliv og tilgjengelighet til strandsonen skal vektlegges sterkt.

Bedre kunnskapsgrunnlag om kommunes dispensasjonspraksis i strandsonen:

- Søkt om ca. 800 tiltak per år langs Oslofjorden i perioden 2019-2022.
- De fleste dispensasjonene knyttet til eksisterende fritidseiendommer.
- Statsforvalteren har frarådet kommunene å innvilge dispensasjon for 756 av 3 230 tiltak
- I de tilfellene Statsforvalteren frarådet dispensasjon har 26 % av sakene blitt avslått og 40 % innvilget. I de øvrige 34 % av sakene har ikke Statsforvalteren fått tilsendt endelig vedtak eller blitt orientert om utfall i saken.
- Manglende oversendelse av dispensasjonssaker vanskeliggjør Statsforvalters rolle i å bidra til at nasjonale og viktige regionale interesser ikke blir tilsidesatt.
- Statsforvalteren påklaget 95 vedtak – kun 6 % ble opprettholdt etter klagebehandling
- Flere dispensasjoner påklaget - flere vedtak vært opphevet og natur spart?
- Natur- og friluftsansjoner vil ofte ha rettslig klageinteresse i disse sakene.
- Antallet dispensasjoner sier ikke nødvendigvis hvor mye av strandsonen kommunen tillater bygd ned – må se planer og dispensasjoner i sammenheng.

Ulovlighetsoppfølging

- Mange byggverk har ikke fått tillatelse/dispensasjon.
- Kommunen har plikt til å følge opp ulovligheter, pbl. § 32-1
- Ingen frist for ulovlighetsoppfølging, men vanskeligere å forfølge ulovlige tiltak som har stått i flere tiår
- Jevnlig ulovlighetsoppfølging – lettere å håndtere og får en preventiv effekt

Byggen ble oppført på 70-tallet, og er ett av svært mange strandsonetiltak norske kommuner ønsker tilbakeført. (Foto: Arkiv)

Strandsonedommen fra Bergen kommer opp i Høyesterett

Staten mener Gulatings som fra april kan få store konsekvenser for kommunenes kamp mot gamle strandsonetiltak, og nå har ankeutvalget sluppet saken inn til behandling i Høyesterett.

Kjetil Kolarud

9. juli 2024 kl. 07:00

Kommunenes kamp mot ulovlige tiltak i strandsonen har vært en betent juridisk og politisk sak i mange år. Bergen kommune er én av mange kommuner som har lagt store ressurser i å kartlegge og følge opp inngrep på private tomter, for å beskytte natur og fri ferdsel.

Bergens undersøkelse fant potensielt ulovlige forhold på rundt halvparten av 2800 undersøkte eiendommer. En av disse rundt 1400 sakene blir nå en prinsippsak, som kan få stor betydning for en lang rekke tilsvarende kartlegginger langs norskekysten, både på Vestlandet, Sørlandet og i Oslofjorden.

Frp vil gi brygge-amnesti

Gunnar West Sælie (Frp) vil ha amnesti for å ta vare på nabofreden i Langangen. Foto: Per Arne Rennestrøm

Kommunen åpner massiv ulovlighetsaksjon på hytteøyer i Oslofjorden

Flyfoto av de idylliske hytteøyene i Oslofjorden viste tettbygde hager med boder, partytelt og påbygg innenfor hekkene – i strid med reglene, ifølge kommunen. Hyttteeierne mener de har jusen på sin side, og har hyret advokatfirmaet Bahr.

Elisabeth «Bettan» Andreassen:

Varsler søksmål: – Svært belastende

Etter flere års hyttestridd har Elisabeth «Bettan» Andreassen fått nok. Nå varsler hun søksmål mot staten ved Kommunal- og distriktsdepartementet.

ÅRELANG STRID: Krangelen om lovligheten ved en brygge, et strandhus og en utøp på hytteteiendommen, har skapt hodebry for artist Elisabeth Andreassen gjennom en årrekke. Foto: Torjus Sagenes / TV 2

Oppsummering

Vannmiljø:

- Miljøkrisen i Oslofjorden resultat av mange og sammensatte årsaker
- Summen av tusenvis av utslipp og tiltak over et stort område og mange sektorer
- Vannforskriften er et godt utgangspunkt for økosystemforvaltning på tvers av sektormyndigheter og forvaltningsnivåer
- Sektoriseringen for sterk når det kommer til gjennomføringen

Strandsonen:

- Økt bruk av innsigelser til arealplaner med utbygging i strandsonen?
- Økt oppfølging av dispensasjoner fra Statsforvalter
- Alle med rettslig klageinteresse kan påklage dispensasjonsvedtak
- Kommunen må sørge for mer jevnlig og systematisk ulovlighetsoppfølging i strandsonen

Takk for oppmerksomheten!
tl@advokatdsa.no

DSA

Dæhlin Sand
Advokatfirma